

Opvs Theologicvm

In Tres Tomos Distribvtvm, In quo praecipua totius Theologiae capita accurate pertractantur ... Adiecto ad finem Tertij Tomi Indice rerum notabilium

Qui totam primam partem D. Thomæ, ac multa alia continet, quorum Indicem sequens pagina dabit

Mauro, Silvestro

Romae, 1687

Q. 192. Vtrum, & quo pacto dæmones abigne corporeo torqueantur etiam cum sunt extra infernum, & vagantur in hoc aere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84111](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84111)

cus ipsorum ad exercendos homines per tentationes: sed post diem iudicii homines non debebunt amplius tentationibus exerceri: ergo dæmones detruentur in infernum, & in flagrum ignis, qui idcirco Matth. 25. dicitur: *paratus Diabolo, & Angelis eius.*

27. Quæritur octavo, vitum dæmones, dum extra infernum vagantur in hoc aere caliginoso, patiantur pœnam ignis?

Respondeo affirmatiue. Sed de hoc puncto agendum est ex professo questione sequenti.

28. Ad 1. distinguo maiorem: naturam purè spirituales non patitur à loco corporeo, ita vt alteretur sensibiliter secundum substantiam; concedo: ita vt contristetur secundum voluntatem, nego maiorem; concedo minorem: & nego consequentiam. Angelis, quia naturaliter sunt præcipua, & nobilissima pars mundi; debetur supremus, ac nobilissimus locus mundi, hoc est cælum empyreum: debetur etiam potestas se pro libito transferendi ad omnia loca; ergo detrusio, qua ita alligantur inferno, hoc est infimo mundi loco, tamquam carceri, vt se mouere nequeant, est magna pœna, & valde contristans eorum voluntatem.

29. Ad 2. concedo maiorem, & minorem, ac distinguo consequens; ergo locus pœnalis dæmonum post diem iudicii est infernus tantum, concedo; ante diem iudicii, nego. Homines, quia secundum naturam sunt inferiores Angelis, debent ministerio bonorum Angelorum perfici, ministerio malorum exerceri toto tempore viæ vsque ad diem iudicii: ergo dæmonibus permitti debet, vt vsque ad diem iudicii vagentur in hoc aere caliginoso, & homines per varias tentationes exerceant, ac probeant: sed vna anima non debet exerceri per aliam, cum sint eiusdem naturæ; ergo locus animarum damnatarum est infernus tantum.

30. Ad 3. in quo proponitur quæstio, vitum dæmones, dum extra infernum vagantur in hoc aere caliginoso, patiantur pœnam ignis, respondendum est ex professo questione sequenti.

QVÆSTIO CXCII.

Vtrum, & quo pacto dæmones ab igne corporeo torquantur etiam cum sint extra infernum, & vagantur in hoc aere?

S. Tb. q. 64. art. 4.

1. **V**identur dæmones, & animæ damnatorum, dum corporibus carent, non torqueri ab igne corporeo: primò quia Scriptura loquens de igne, quo cruciantur dæmones, & animæ damnatorum, debet potius in-

telligi metaphoricè, quam propriè: ergo. Probatür antecedens: nam loquens de damnatis Iai. 66. dicit: *Vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur;* sed vermis sumitur metaphoricè pro remorsu conscientie: ergo etiam ignis. Rursus Iob. 24. dicitur: *ad nimum calorem transeat ab aquis nium, & vsque ad inferos peccatum illius;* sed dæmones, & animæ non torquentur ab aquis, & niuibz propriè, sed metaphoricè sumptis; ergo. Præterea Luc. 16. anima diuitis sepulta in inferno dicit: *Mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma;* sed digitus Lazari, & lingua diuitis debent sumi metaphoricè, cum animæ separate careant digitis, lingua, & membris corporeis; ergo.

2. Secundo plures Patres, nimirum Tertullianus, Origenes, Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, Gregorius, Damascenus, & alij satis expresse insinuant ignem inferni esse incorporeum, ac diuersæ rationis ab igne nostro; ergo.

3. Tertio impossibile est, quod ignis corporeus cruciet spiritus, ac saltem sine pluribus, & ingentibus miraculis id fieri nequit; sed hæc miracula non sunt multiplicanda; ergo.

4. Quarto explicari non potest, vitum ignis corporeus torquens dæmones sit eiusdem rationis cum nostro, an diuersæ rationis; vitum illos cruciet per solam apprehensionem, an per actionem intentionalem, vel realem; vitum dæmones torqueat per solam alligationem, an producendo in illis calorem materialem, vel qualitatem spirituales sedantem eorum substantiam: vitum dæmones, dum extra infernum in hoc aere vagantur, deferant suum ignem, à quo cruciantur, vel non deferant, & careant pœna ignis, vel torquantur ab igne inferni per actionem in distans: ergo &c.

5. Respondeo plures antiquos philosophos docuisse ignem inferni non esse verum ignem, sed metaphoricum, ac non torquere dæmones per realem actionem, sed solum per apprehensionem. Tribuitur hæc opinio Pythagoræ apud Quidium in Metaph. Epicuro apud Lactantium lib. 7. cap. 7. Senecæ Epist. 24. ad Lucilium, & in Consolatione ad Marciam cap. 19. & 20. Ciceroni in Tusculanis, Plinio lib. 2. Hist. cap. 65. quos secutus est Auicenna lib. 9. Metaph. cap. vltimo, vt refert Sanctus Thomas in 4. dist. 44. quæst. 4. art. 2. qui quæstione 26. de verit. art. 2. refert etiam Algazel. Philo in libro de congressu eruditionis causa existimauit ignem, qui damnatos cruciat, alium non esse, quam vermem, seu remorsum conscientie, quem errorem secuti sunt aliqui ex recentioribus hæreticis; & ex Catholicis Catharinus in libro de premio bonorum, & supplicio malorum, docuit ignem inferni non esse verum ignem sensibilem, atque corporeum, sed esse spirituales pœnam, quæ

quæ metaphoricè, & per analogiam vocatur ignis, ad significandam eius acerbicatem, & ad homines deterrendos.

6. Dicendum cum certa, & catholica sententia omnium penè Scholasticorum, & cum communi sensu fidelium, ignem æternum, qui ut in sua sententia damnatoria dicit Christus Matth. 25. paratus est Diabolo, & Angelis eius ad illos cruciandos, esse verum, proprium, ac corporeum ignem.

7. Probatur primò ex Scriptura, & præsertim ex sententia, quam Christus Matth. 25. proferet in damnatos, dicens: *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius*; sed in sententia iudiciali non debent adhiberi verba metaphorica, sed propria, præsertim quibus exprimitur pœna: ergo. Accedit, quod Scriptura, dum tam frequenter loquitur de igne inferni, non est veri simile, quod loquatur metaphoricè, ac proinde debet intelligi propriè; præsertim cum iuxta regulam allatam ab Augustino, aliisque Patribus verba Scripturæ debeant intelligi propriè, cum sine absurdo possunt propriè intelligi. Deuter. 32. dicitur: *Ignis succensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni novissima*. Iudith. 16. *Domini omnipotens vindicabit in eis, in die iudicii visitabit illos. Dabit enim ignem, & vermes in carnes eorum*. Psalm. 10. *Pluet super peccatores laqueos, ignis, sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum*. Ecclesiast. 7. *Vindicta carnis impij ignis, & vermis*. Isa. 33. *Quis poterit de vobis habitare cum igne deuorante? Quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?* Matth. 3. *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur*. Marci 9. *Bonum est tibi debilem introire in vitam, quam duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem*. Apocal. 14. 18. 19. 20. *Infernus vocatur stagnum ignis ardentis &c.*

8. Probatur secundo ex Patribus, Cyprianus in serm. de Ascensione Domini: *Incorruptibiles flammæ nudum corpus allambent; ardebit purpuratus diues &c.* lib. de laudibus martyrij, cap. 5. *Sæuissimus locus, cui gehenna nomen est, magna plangentium murmure, & gemitu, & eructantibus flammis per horrendam spissæ caliginis noctem sæua semper incendia camini fumantis expirat &c.* Cyrillus Alexandrinus orat. de exitu animæ describit locum inferni corporeum, & tenebrosissimum, ac dicit: *Qualis est gehenna ignis inextinguibilis, urentis, neque lucentis*. Gregorius lib. 4. Dialog. cap. 28. interrogatus à Petro, quæ ratione credendum est, quod rem incorpoream tenere ignis corporeus possit, respondet cap. 29. id explicando: & rursus interrogatus, an ignis inferni corporeus sit, respondet: *corporeum esse non ambigo*. Hieronymus Epist. 59. ad Auitum inter errores cauendos Origenis hunc recenset, quod ignis inferni non ponit in supplicijs, sed in conscientia peccatorum. Augustinus lib. 21. de Ciuit. cap. 10. mouet quæstionem, quomodo si ignis est corporalis, cruciet spiritus, & respondet. *Cur non dicamus, quamuis mixtis, tamen veris modis*

dis etiam spiritus incorporeos posse pœna corporalis ignis affligi? Et paulo post: *ac verè gehenna illa, quod etiam stagnum ignis, & sulphuris dictum est, corporeus ignis erit, & cruciabit corpora damnatorum, aut hominum, & demonum, solida hominum, aerea demonum; aut tantum hominum corpora cum spiritibus, demones autem spiritus sine corporibus hærentes, sumendo pœnam, non impertiendo vitam corporalibus ignibus*. Vnus quippè virisque ignis erit, sicut veritas dicit. Videri possunt alij Patres, quos affert Suarius lib. 8. de Angelis, cap. 12. quos deinde secuti sunt Magister, & Scholastici in 2. dist. 6. & 7. & in 4. distinct. 44. Videri etiam potest Sanctus Thomas opusc. 22. quod est compendium Theologiæ.

9. Probatur tertio, afferendo rationem congruentiæ, propter quam Deus, cum posset uti alijs etiam corporibus ad puniendos demones, & damnatos, voluerit uti igne. Ratio est, quia fuit congruum, ut Deus ad homines puniendos vteretur illa potissimum pœna, quæ est aptior ad homines terrendos, ut saltem metu pœnæ à peccatis absterneant, & sic quodammodo compellantur ad salutem, & beatitudinem; sed pœna ignis est aptissima ad homines terrendos: ergo homines debuerunt puniri pœna ignis; sed Angeli, & homines debuerunt puniri pœna communi, sicut obtinent præmium commune, nimirum visionem beatificam; ergo tum homines, tum Angeli debuerunt puniri pœna ignis.

10. Supposito, quod in inferno sit verus ignis, quaeritur, quo pacto demones, cum sint purè spirituales, torqueantur ab igne corporeo. Plures sunt sententiæ. Prima Auicennæ 9. Metaph. cap. ultimo, ac videtur consentire Albertus in 4. dist. 44. art. 34. & quam probabilem putat Sanctus Bonauentura, docet ignem inferni torquere, & affligere demones, non per veram actionem realem, sed per solam apprehensionem, qua apprehendunt illum ut sibi disconuenientem, licet nihil ab illo patiantur.

11. Reijcitur communiter hæc opinio: primò, quia demones quo ad naturalia non possunt decipi, ac proinde si ignis non affert, nec potest illis afferre vllum nocumentum, non possunt decipi, iudicando, vel apprehendendo ignem ut afferentem ipsis magnum nocumentum: ergo. Confirmatur: nam pœna sensus in demonibus oriretur ex quadam infania. Sicut enim insaniret homo apprehendens se comburi, cum non comburitur, sic insaniret demon apprehendens se torqueri ab igne, cum verè non torqueatur.

12. Reijcitur secundo: nam Scripturæ, & Patres docent demones, & damnatos verè, & non solum phantasticè, & per quamdam falsam apprehensionem torqueri ab igne: ergo &c. Audiatur Gregorius lib. 9. moralium, cap. 38. ubi dicit: *Relictæ inferni claustra tenebrosa terra nominantur, quia quos puniendos accipiunt, nequaquam pœna transitoria, vel phantastica imaginatione, sed ultione solida cruciantur*.

13. Dices: idem Gregorius lib. 4. Dialog. cap. 29. loquens de spiritu, qui cruciatur in inferno, dicit: *Ignem namque eo ipso patitur, quod videtur, & quia cremari se aspicit, crematur: ergo.*

Respondeo, quod Gregorius eo ipso, quod dicit spiritum cremari, quia aspicit se cremari, supponit spiritum pati ab igne aliquid, quod vocat cremationem: neque enim aspiceret id, quod non datur. Supponit rursus in dæmone ex eo, quod aspicit se cremari, & pati ab igne, sequi dolorem in voluntate, quem vocat etiam nomine cremationis. Sicut ergo cum homo comburitur, patitur ab igne combustionem, quam percipit sensu, & sequitur dolor sensibilis, sic iuxta verba Gregorii in dæmonibus præcedit passio, qua spiritus patitur ab igne, ex qua sequitur intelligibilis experientia talis passionis, ex qua experientia oritur dolor intelligibilis, quem vocat cremationem propter eius acerbiteriam. Confirmatur: nam Gregorius subdit spiritum non solum videre, sed etiam experiri passionem illam, quam vocat cremationem, & incendium, dicens. *Colligere ex dictis Evangelicis possumus, quia incendium anima non solum videndo, sed etiam experiendo patitur.*

14. Secunda sententia, quæ tribui solet Algazel lib. 5. physica, cap. 5. docet dæmones, & animas separatas torqueri cognitione alicuius mali, quod verè patiuntur, sed hoc malum non esse aliud, quam priuationem æternæ beatitudinis, quam propter commissa peccata amiserunt. Existimant ergo in dæmonibus, & animabus separatis non dari aliam pœnam, quam damni, quæ consistit in priuatione æternæ beatitudinis, ac sensus, quæ consistit in dolore de beatitudine amissa propter peccata, qui dolor, in quantum oritur ex perpetua memoria peccatorum, dicatur vermis, qui non moritur, in quantum oritur ex cogitatione beatitudinis amissæ, dicatur ignis, qui non exstinguitur.

15. Huius opinionis mentionem facit Hieronymus in cap. ultimum Isaia, ubi explicans illa verba: *Vermis eorum non morietur, dicit. Vermis autem, qui non morietur, & ignis, qui non exstinguitur, à plerisque consentientia dicitur peccatorum, quæ torqueat in suppliciis constitutos, quare vitio suo, atque peccato caruerint electorum bono.* Eandem opinionem videtur insinuassee Ambrosius lib. 1. in Lucam, capite 14. ubi dicit: *ergo nec corporaliū fridor aliquis dentium, neque ignis aliquis perpetuus flammarum corporaliū, neque vermis est corporalis &c.* & paulo post: *Ignis est, quem generat mestitia delictorum: vermis est eo, quod irrationabilia anima peccata mentem rei, sensumque impugnant, & quadam exedunt viscera concupiscentiæ.* Innocentius etiam 3. lib. de contemptu mundi, cap. 2. & 6. duo tantum genera pœnarum docet esse in inferno, vnum ex memoria peccatorum, alterum ex igne, quod posterius insinuat solum in corpora deriuari.

16. Reijcitur hæc opinio communiter à Scholasticis. Scripturæ enim, & Patres, quos citauimus num. 7. 8. 13. sicut docent verum, & corporeum ignem paratum esse Diabolo, & Angelis eius, sic docent dæmones à tali igne verè torqueri.

17. Tertia sententia Alberti in 4. dist. 44. art. 30. Sancti Bonaventuræ eadem dist. quæstione 2. art. 3. Aegidij quodlib. 2. quæst. 9. & quodlib. 4. quæst. 15. Scoti in 4. dist. 44. quæst. 2. Richard. art. 2. 3. supplementi Gabrielis, quæstione 3. art. 2. controu. 5. Ochami quodlib. 5. quæst. 19. docet dæmones cruciari ab igne per speciem quamdam, vel cognitionem ab ipso igne in eos deriuatam. Richardus censet speciem illam esse adeò vehementem, vt perturbet intellectum dæmonum, & impediat ab aliarum rerum cogitatione, ac determinet ad semper cogitandum de igne, quæ necessitas afferat dæmonibus summam tristitiam. Scotus, Gabriel, & Oham dicunt dæmones torqueri ab igne, non per impressionem speciei, sed per impressionem cognitionis actualis, quam ignis vt Dei instrumentum in ijs producit, qua determinantur ad semper cogitandum de igne, cum vellent nunc hoc, nunc illud cogitare, ideoque tristantur, & dolent de hac necessitate. Iuxta igitur hanc opinionem ignis cruciat dæmones, non actione reali, qua producat in eis calorem, sed actione intentionali, qua vt instrumentum à Deo eleuatum producit in illis speciem, vel cognitionem vehementissimè contristantem.

18. Reijcitur hæc opinio. Vt enim arguit Sanctus Thomas lib. 4. contra Gentes, cap. 9. dæmones non cruciantur ab igne per hoc, quod in eis producat aliquid naturaliter perfectiū ipsorum; sed species intelligibilis, & cognitio est naturaliter perfectiua intellectus Angelici; ergo non torquentur ab igne per hoc, quod ignis producat in dæmonibus speciem, & cognitionem, sed per hoc, quod in ijs producat aliquid eorum naturæ disconueniens.

19. Respondent primò aliqui Thomistæ dæmones tristiari, quia speciem, & cognitionem aliqui perfectiū recipiunt ab infima natura, qualis est natura ignis. Sed contra est primò: nam non videtur esse motiū magnæ tristitiæ, quod quis aliquid perfectiū recipiat à natura inferiori. Secundo posito, quod Deus vratur natura infima ignis ad puniendam naturam supremam Angeli, debet igne vt ad producendum in Angelo aliquid non perfectiū, sed deterioratiū, ac non conueniens, sed disconueniens naturæ Angelicæ: sed species, & cognitio est perfectiua, & conueniens naturæ angelicæ; ergo &c.

20. Respondent secundo alij dæmonem per illam speciem, vel cognitionem impediri à cogitatione saliorum obiectorum, ideoque contristari, & dolere. Sed contra: nam vt docent Dionysius, alijque communiter, dæmones in intelligendo sunt velocissimi, & ad decipien-

capitulum ætissimi, & recordantur præterita, coniectant futura, & retinent suam scientiam naturalem, siquidem ut docet Dionysius cap. 4. de divinis nominibus, naturalia in eis non sunt imminuta: ergo falsum est, quod species, vel cognitio demonibus impressa, per actionem ignis impediatur illos à cognitione aliorum obiectorum, ac per hoc illos contristet.

21. Quarta sententia docet demones torqueri ab igne per solam alligationem. Demones nimirum quibusdam catenis igneis ita sunt alligati ipsi igni, tamquam carceri, ut non possint se ab igne expedire, nec suas operationes liberè, ubi, & quando voluerint exercere: & quia hæc alligatio est disconveniens ipsorum naturæ, causat in illis vehementem dolorem, & tristitiam, præsertim cum sciant se post diem iudicii ita fore alligatos igni inferni, ut per totam æternitatem sint futuri penitus immobiles.

22. Hæc opinio in quantum dicit demones præsertim post diem iudicii, per totam æternitatem passuros ab igne poenam æternæ alligationis, & immobilitatis, communis est, & à nobis tradetur, & explicabitur num. 39. At in quantum asserit illos ab igne pati solam poenam alligationis, existimo illam esse falsam, & eam ut falsam rejiciunt Henricus, quodlib. 8. quæst. 34. Sotus in 4. dist. 50. quæst. 1. art. 2. Angles in 4. parte quæst. ultima Viguerius in institut. cap. 21. Titulo de iudicio Gehennæ, Malonius in 2. distinct. 6. quæst. 20. Iansenius in concord. cap. 45. quos refert, & sequitur Suarius lib. 8. de Angelis, cap. 14. num. 11.

23. Dicendum igitur demones pati, & in æternum passuros ab igne aliam poenam distinctam ab alligatione.

Probatum primò ex Scriptura. Luc. enim 16. dives sepultus in inferno dicebat. *Crucior in hac flamma*: ergo anima divitis patiebatur cruciatum distinctum à poena carceris, & alligationis, ideoque desiderabat illum cruciatum minui: ergo idem dicendum de demonibus. Matth. 8. dicitur: *Mittite illum in tenebras exteriores; ibi erit fletus, & stridor, dentium*; ergo ultra poenam carceris, alligationis, & tenebrarum, damnati patiuntur aliam poenam, ex qua oriatur fletus, & stridor dentium. 2. Petri 2. de demonibus dicitur: *rudentibus inferni detrahtos in tartarum tradidit cruciandos*: ergo significatur, quod ultra poenam alligationis patientur in æternum alios cruciatus.

24. Probatum secundò ex Patribus. Gregorius lib. 4. Dialog. cap. 29. dicit. *Si diabolus, eiusque angeli, cum sint incorporei, corporeo sunt igne cruciandi, quid mirum si animæ, antequam recipiant corpora, possint sentire tormenta?* ergo supponit demones, & animas ultra poenam carceris, & alligationis pati alia etiam tormenta. Cyprianus lib. ad Demetriadem num. 3. dicit. *Manet postmodum carcer æternus, & ignis flamma,*

& poena perpetua: ergo ultra poenam carceris, & alligationis ponit aliam poenam. Denique Patres ita exaggerant poenam ignis, ut incredibile sit illos loqui de sola poena carceris, & alligationis.

25. Probatum tertiò ratione. Nam homines in inferno ultra poenam carceris, & alligationis patientur ab igne poenam multo graviores: ergo demones, qui gravius peccaverunt, ultra poenam carceris, & alligationis patientur ab igne poenam multo graviores. Quærimus ergo qualis sit hæc poena?

26. Sexta sententia docet ignem torquere demones, producendo in ipsis calorem mareriale, qui cum maximè cruciet animas, dum sunt in corpore, ut experimur, maximè etiam cruciabit animas separatas, & demones, si in illis divinitus recipiatur. Hanc opinionem indicavit Henricus quodlib. 8. quæst. 34. Sotus autem in 4. dist. 50. quæst. unica docet ignem cruciare demones, non quidem producendo in illis calorem, sed producendo dolorem, & tristitiam similem illi, quæ causatur in animabus corpori coniunctis, dum experiuntur sua corpori comburi.

27. Reijcitur utraque sententia. Et primò reijcitur opinio Henrici docentis ignem torquere demones, producendo in illis calorem, qui est aptissimus ad cruciandum. Ut enim dictum est quæst. 117. de potentia obedientiali, num. 14. non quolibet forma potest recipi in quolibet subiecto, vel saltè non potest cuilibet subiecto tribuere suum effectum formalem: ergo sicut intellectio non potest recipi in igne, vel saltè non potest igni dare effectum formalem intelligentis, sic calor non potest recipi in Angelo, nec illi dare effectum formalem calidi; sed calor vehemens cruciat animal in quantum reddit animal calidum, & tollit temperiem humorum &c; ergo cum nihil horum, posset præstare in angelis, nec in anima separata, non posset cruciare demones, vel animas separatas.

28. Secundò reijcitur opinio Soti dicentis ignem cruciare demones, non quidem producendo in illis calorem, sed producendo tristitiam, & dolorem similem illi, qui causatur in animabus corpori coniunctis, dum experiuntur sua corpora comburi. Primò enim ignis si causat tristitiam, & dolorem, non inferendo antecedentè aliquod nocumentum, de quo quis doleat, causat tristitiam, & dolorem quasi phantasticum, & ortum ex falsa quadam apprehensione: ergo sententia Soti coincidet cum sententia reiecta num. 12. & 13. quæ docet ignem torquere demones per falsam apprehensionem. Secundò tristitia, & dolor ortus ex experientia mali sensibilis causati ab igne in animali non potest esse similis, & eiusdem rationis cum tristitia, & dolore non orto ex tali experientia; sed tristitia, & dolor animæ unitæ corpori, ac sentientis corpus comburi oritur ex experientia sensibilis combustionis; tristitia, & dolor ab igne cau-

Cccc

sa-

jatus in angelo, vel in anima separata non posset oriri ex tali experientia; ergo tristitia, & dolor ab igne causatus in angelo, vel anima separata non posset esse similis, ac eiusdem rationis cum tristitia, & dolore causato ab igne in anima corporis unita, dum experitur sensibilem sui corporis combustionem.

29. Septima sententia Suarii lib. 8. de Angelis, cap. 15. num. 41. docet ignem cruciare dæmones, producendo per potentiam obedientialem in eorum substantia qualitatem aliquam spiritualem Angelicam naturam disconuenientem, qua faciuntur ita, ut causetur in ipsis vehementissimus dolor, & tristitia. Hanc sententiam existimo partim veram, partim falsam.

30. Dicendum igitur primo cum Suario; ignis cruciat dæmones, producendo in eorum substantia qualitatem aliquam spiritualem disconuenientem naturam Angelicam.

Probat, & explicatur. Nam sicut creatura sensitiva est capax doloris, ac tristitiæ sensibilis, sic natura intellectiva est capax doloris, & tristitiæ intelligibilis; rursus sicut creatura sensitiva est capax qualitatum sensibilibus disconuenientium naturam sensibili, ex quarum sensibili experientia, ac perceptione dolet, sic creatura intelligibilis est saltem supernaturaliter capax qualitatum intelligibilium disconuenientium naturam intelligibili, ex quarum intelligibili perceptione, & experientia doleat, & tristetur: ergo Deus cum sit omnipotens, potest in pœnam peccatorum cruciare dæmones, producendo in ipsis qualitates aliquas naturæ Angelicæ disconuenientes, ex quarum intelligibili experientia doleant, ac producendo tales qualitates intensiores, & intensiores, ac magis, & magis disconuenientes, magis, & magis cruciare; sed ut dicitur cum Sancto Thoma 3. parte in tractatu de Sacramentis, Deus potest eleuare, ac de facto eleuat aquam, & alias creaturas corporeas ad physicè producendam instrumentaliter in anima gratiam spiritualem; ergo etiam potest diuinitus eleuare, ac de facto eleuat ignem ad physicè instrumentaliter producendam in dæmonibus qualitatem spiritualem disconuenientem, ex cuius intelligibili perceptione, & experientia vehementissime doleant, & tristentur, ac proinde ad dæmones cruciandos.

31. Dices primo hanc sententiam carere fundamento. Respondeo fundamentum esse, quia cum ex Scripturis, & Patribus satis constet ignem verè cruciare dæmones, & animas separatas, debemus modum cruciandi nobis ignotum explicare per analogiam ad modum notum, quo ignis cruciat hominem; sed ignis cruciat hominem, & alia animalia, producendo in ipsis calorem vehementissimum, ac ita disconuenientem naturam sensitiuam, ut ex eius sensibili perceptione summè doleant; ergo debemus dicere, quod ignis cruciat dæmones, producendo in ipsis qualitatem discon-

uenientem, ex cuius intelligibili perceptione summè doleant, & crucientur, quem cruciatum Gregorius lib. 4. Dialog. cap. 29. vocat analogicè cremationem, dicens de dæmone: quia cremari se aspicit, crematur.

32. Dices secundo ex Durando in 4. dist. 44. quest. 11. Qualitas materialis dolorifera non affligit animal ratione illius, quod in ipsis ponit; siquidem receptio formæ non est disconueniens, ac per consequens non est afflictiva; sed quatenus ab animali; expellit dispositiones conuenientes, & sic animal disponit ad corruptionem; sed hæc qualitas non dispo- neret dæmones ad corruptionem, nec ab illis expelleret dispositiones conuenientes; ergo non esset afflictiva dæmonum.

33. Respondeo, negando maiorem. Sicut enim afflictio, & dolor formalis est forma quadam positiua, sic qualitas aliqua materialis potest esse subiecto disconueniens, & per se ipsam afflictiva, & dolorifera, ac de facto calor vehemens, quia per se ipsum est animali disconueniens, per se ipsum est afflictivus animalis; ergo proportionaliter qualitas aliqua spiritualis potest esse disconueniens angelo, & sic afflictiva angeli.

34. Dicendum secundò contra Suarium; ignis non purè extrinsecè, sed intrinsecè eleuatur per qualitatem superadditam ad cruciandos dæmones, producendo in ipsis qualitatem inconuenientem, ex cuius intelligibili perceptione, & experientia doleant, ac tristentur. Probat, nam ut dictum est q. 117. agendo de potentia obedientiali, nulla res potest extrinsecè eleuari ad producendum aliquid, quod non contingatur in eius adæquato specificatiuo; sed causæ efficientes materiales habent pro adæquato specificatiuo suæ virtutis actiue aliquid materiale, quod proinde non continet qualitatem spiritualem cruciativam dæmonum; ergo nulla res materialis potest extrinsecè eleuari ad producendam qualitatem cruciativam dæmonum, ac proinde ignis, ut illam physicè producat, debet eleuari intrinsecè per aliquam qualitatem superadditam, & in ipso receptam. Sicut igitur aqua, quæ ex se est frigida, non potest extrinsecè ab igne eleuari ad calefaciendum, potest eleuari intrinsecè, & de facto cum ab igne calefit, eleuatur ad hoc, ut per calorem in se receptum calefaciat; sic ignis non potest extrinsecè eleuari ad producendam qualitatem cruciativam dæmonum, potest eleuari intrinsecè, hoc est potest à Deo recipere aliquam qualitatem, qua producat qualitatem cruciativam dæmonum, & de facto per talem qualitatem eleuatur, proportionaliter, ac sacramenta materialia per qualitatem eleuantur ad producendam gratiam sanctificantem, ut dicitur in tract. de Sacramentis.

35. Sed ut magis explicetur hæc doctrina, proponenda sunt aliqua dubia, & aliqua difficultates soluenda.

36. Queritur ergo primo, utrum hæc qualitas

litas recepta in igne sit materialis, vel spiritalis?

Respondeo, quod proculdubio est spiritalis. Ratio est, quia nullum materiale ponitur ex se esse productum alicuius spiritalis; sed qualitas cruciatiua demonum est spiritalis: ergo.

37. Sed oppones: nullum spirituale potest recipi in subiecto materiali: ergo hæc qualitas si esset spiritalis, non posset recipi in igne.

Respondeo, distinguo antecedens: nullum spirituale potest recipi in subiecto materiali, ita ut ab illo educatur, & pendeat, concedo; ita ut non educatur, nec pendeat, nego; & nego consequentiam. Anima rationalis, licet sit spiritalis, potest etiam naturaliter recipi in materia, & in corpore, sed ita, ut non educatur ex potentia materiæ, nec pendeat ex corpore; ergo non est mirum, quod aliqua qualitas spiritalis possit supernaturaliter recipi in corpore, ita tamen, ut non educatur, neque pendeat ex corpore. Sicut verò anima rationalis vnitur corpori per vniionem materialem, & quæ educitur ex potentia corporis, sic hæc qualitas spiritalis vnitur igni per vniionem materialem, quæ educitur ex potentia ignis. Rursus sicut anima rationalis eo ipso, quod non educatur ex potentia subiecti, pendet à solo Deo per actionem creatiuam, sic hæc qualitas, cum non educatur ex potentia subiecti, pendet à solo Deo per actionem creatiuam; quod non est absurdum, cum plurimi auctores dicant gratiam sanctificantem non educi ex subiecto, sed pendere à solo Deo per actionem creatiuam.

38. Dices primò: ex dictis quæst. 117. nullum subiectum potest diuinitus eleuari ad recipiendas formas, quæ non continentur in eius adæquato specificatiuo; sed adæquatum specificatiuum subiecti materialis, & corporei est forma materialis, & corporea; ergo nullum subiectum materiale, & corporeum potest eleuari ad recipiendam qualitatem spiritualementem.

Respondeo, distinguo minorem: adæquatum specificatiuum subiecti materialis ut receptiuum cum influxu eductiuo est forma materialis, concedo; ut receptiuum sine influxu eductiuo, nego; & nego consequentiam. Specificatiuum materiæ ut receptiuum cum influxu eductiuo sunt solæ formæ materiales. At specificatiuum materiæ ut receptiuum sine influxu non eductiuo est forma ut sic comprehendens etiam animam rationalem spiritualementem; ergo non est mirum, quod comprehendat etiam aliquas qualitates spirituales.

39. Dices secundo: quæst. 117. conclusione 3. dictum est subiecta non posse diuinitus eleuari ad recipiendas quaslibet formas, sed solum certas, & determinatas; & formas non posse diuinitus eleuari ad informandum quodlibet subiectum, sed solum certa, & determinata subiecta; ergo ignis non potest di-

uinitus eleuari ad recipiendam qualitatem productiuam qualitatis cruciatiuæ demonum.

Respondeo illam conclusionem esse intelligendam, quod subiecta non possunt recipere cum influxu, at non est negandum, quod possint recipere sine villo influxu. Similiter dum dixi, quod nulla potentia definitur, & specificatur per rationem communem entis, locutus sum de potentia actiua, vel passiva cum influxu. Euidens enim est dari potentias aliquas non influentes, quæ definiuntur per rationem communem entis. Ex. gr. quodlibet ens potest temporaliter, vel localiter coexistere cuilibet enti, nisi sit specialis repugnantia; ergo quodlibet subiectum poterit sine influxu vniri cuilibet formæ, nisi sit specialis repugnantia. Confirmatur primò: nam Angeli licet sint formæ spirituales completæ, possunt vniri, & alligari corporibus, & de facto dæmones quadam vniione pœnali alligantur corporibus, puta igni inferni, ut docet communis sententia. Rursus corpus Christi gloriosum in Eucharistia per quamdam vniionem alligatur accidentibus Eucharisticis; Verbum diuinum vnitum est humanitati Christi loco propriæ substantiæ, cum hoc discrimine, quod humanitas puri hominis propriam substantiam recipit cum influxu eductiuo, humanitas Christi recipit substantiam Verbi sine villo influxu: ergo si in rebus creatis, & corporeis datur potentia sine influxu receptiua Verbi diuini infinite spiritalis, quid mirum, quod in igne detur potentia sine influxu receptiua qualitatis productiuæ gratiæ? Ratio est, quia cum ad purè recipiendum sine influxu res debeat solum præstare se ipsam, non est mirum, quod possit præstare se ipsam ad recipiendum quodlibet. Confirmatur secundo: nam licet quodlibet non possit cum influxu eductiuo conuertere in quodlibet, tamen sine influxu eductiuo potest conuertere in quodlibet. De facto in Eucharistia panis sine influxu eductiuo conuertitur in corpus Christi: ergo ex eadem ratione panis, & quodlibet aliud corpus posset conuertere in quodlibet aliud corpus. Addo, quod panis posset etiam conuertere in Angelum Michaellem, & in quemlibet Angelum, si nimirum sub accidentibus panis loco panis poneretur Angelus per quamdam vniionem alligatiuam proportionalem vniioni, qua corpus Christi posuit sub accidentibus Eucharisticis. Ex proportionali ergo ratione licet subiecta non possint recipere cum influxu quamlibet formam, possunt recipere sine influxu.

40. Quæritur secundo, vtrum hæc qualitas sit totalis, vel partialis ratio agendi?

Respondeo, quod est totalis ratio agendi. Ratio est, quia cum aliquid per se nullam habet virtutem, ne incompletam quidem, & inchoatam influendi actiue in aliquem effectum, debet ad illum effectum producendum eleuari per virtutem, quæ sit totalis ra-

tio agendi; sed ignis per se ipsam nullam habet virtutem ne inchoatam quidem influendi in qualitatem spiritualem cruciativam dæmonum; ergo ignis debet elevari per virtutem, quæ sit totalis ratio agendi, ac producendi hanc spiritualem qualitatem, ita ut ignis concurrat solum *ut quod*. Hinc habetur disparitas, quare lumen gloriæ sit partialis ratio agendi respectu visionis, qualitas ista sit totalis ratio agendi respectu qualitatis cruciativæ dæmonum. Intellectus enim cum eleatur ad visionem, quæ continetur in adæquato specificatio ipsius intellectus, eleuatur ad effectum, ad quem habet ex se potentiam inchoatam, & incompletam; ignis eleatur ad producendam qualitatem cruciativam, ad quam vtpotè non contentam in adæquato specificatio ignis, nullam ex se habet potentiam actiuam, ne inchoatam quidem.

41. Oppones; quod non influit immediate, & *ut quo* saltè partialitèr ad actionem, produciuiam, sed solum recipit ab extrinseco virtutem, quæ adæquatè *ut quo* influit, verè non producit effectum; ergo ignis verè non produceret qualitatem cruciativam.

Respondeo, negando antecedens, quod etiam in philosophia est falsum. Nam aqua calida verè, & propriè calefacit *ut quod*, & tamen calefacit per calorem ab extrinseco receptum, tamquam per totalem virtutem, & rationem agendi; ergo ignis verè, & propriè cruciat dæmones, licet cruciet per qualitatem superadditam ab extrinseco receptam, tamquam per totalem virtutem cruciandi. Ratio est, quia potentia actiua alicuius subiecti eo ipso, quod in tali subiecto recipitur, constituit illud potens agere; sed hæc qualitas est potentia, & virtus actiua instrumentalis subiecti, in quo ponitur; ergo eo ipso, quod ponitur in igne, constituit ignem potentem cruciare dæmones. Confirmatur; nam Thomistæ dicunt intellectum beati vitalitèr producere visionem beatam, licet illam producat per lumen gloriæ ab extrinseco receptum, tamquam per totalem virtutem agendi; ergo à fortiori potest aliquid operari non vitalitèr per qualitatem ab extrinseco receptam, tamquam per totalem virtutem, & rationem agendi.

42. Dices; sequeretur, quod graua proiecta sursum per virtutem impressam mouerent se ipsa sursum, quod est absurdum, & contra omnes.

Respondeo, negando sequelam. Ut subiectum agat, non sufficit, ut recipiat qualitatem, quæ agit, sed requiritur, ut talis qualitas sit virtus actiua subiecti, ac non sit virtus actiua solius agentis, quod imprimit talem virtutem. Virtus impressa, & impulsus non est virtus subiecti, quod pellitur, sed est virtus solius pellentis, ideoque quod pellitur non mouet se ipsum, sed mouetur à pellente per impulsum, seu virtutem impressam. At

calor, frigus &c. sunt virtutes actiue corporum, in quibus recipiuntur. Confirmatur; nam quia virtutes motiue corporum sunt grauitas, & leuitas, dum corpus mouetur per leuitatem ab extrinseco receptam, verè dicitur mouere se ipsum; ergo &c. Probatur antecedens; nam cum aqua à Sole calefacta, rarefit, rarefacta leuifit, leuifacta sursum ascendit, verè dicitur aqua per leuitatem illam sursum se mouere, quia leuitas est virtus motiua corporis, in quo est; ergo ideò projecta, non dicuntur se ipsa mouere, quia impulsus, seu virtus impressa non est virtus subiecti, sed solius pellentis.

43. Queritur tertio, vtrum hæc qualitas sit permanens, vel transiens?

Respondeo, quod est permanens, cum ignis inferni habeat permanentem virtutem cruciandi dæmones.

44. Ad 1. nego antecedens. Scriptura loquens de igne, quo cruciantur dæmones, & animæ damnatorum, debet intelligi propriè, ac non solum metaphoricè, ut probatur est num. 7. & 8. præsertim ex eo, quod in sententia iudiciali Christi exprimitur pœna æterna ignis; sententia autem exprimens pœnam non debet vti metaphoris, sed verbis proprijs. Rursus Patres, cui consonat communis sensus fidelium, intelligunt Scripturam de proprio igne; ex Tridentino autem Scriptura debet intelligi iuxta expositionem Patrum.

45. Dices; Scriptura dum loquitur de vermibus, aquis, ac niuibis inferni, intelligitur metaphoricè; ergo etiam dum loquitur de igne.

Respondeo, transmissio antecedenti, negando consequentiam. Disparitas est, quia Scriptura nō tam frequenter loquitur de vermibus, aquis, niuibis inferni, quam de igne, ac Christus in sua iudiciali sententia exprimit pœnam ignis, non autem vermium, niuium, & aquarum, ac consensus communis Patrum, & fidelium stat pro pœna ignis, non autem pro pœna corporeorum vermium; ergo.

46. Sed quæres primò, vtrum Scriptura loquens de vermibus intelligenda sit de vermibus corporeis, vel de remorsu conscientiæ?

Respondeo, quod Patres, & Scholastici communiter Scripturam intelligunt metaphoricè de remorsu conscientiæ. Hieronymus Marci 9. dicit: *Vermis est conscientia sera*. Eodem pacto explicat Ambrosius lib. 7. in Lucam ad cap. 14. in principio. Augustinus lib. 21. de Ciuit. cap. 9. relatis tribus opinionibus, quæstionem non decedit, sed videtur supponere, quod licet vermis sumatur metaphoricè, ignis debet intelligi propriè. Suarius lib. 8. de Angelis, cap. 12. num. 36. existimat dæmones, & animas separatas non cruciari à corporeis vermibus, at post diem iudicii homines in corpore, & anima damnatos à proprijs, & corporeis vermibus cruciandos. Probat autem; nam Ecclesiast. 7. dicitur: *Vindicta*

diſta

disfla carnis impij ignis, & vermes: Indith. 16. Dabit ignem, & vermes in carnes eorum: Isa. 6. Videbunt cadauera eorum, qui prauaricati sunt in me, & statim subditur, Vermis eorum non moritur: ergo insinuat poenam p. opiorum vermium spectare ad homines præditos corporibus, & caribus, quibus carent dæmones, & animæ separatæ. Ideo Maximus in quâdam Epistola dicit: Homines ad sinistram locati ignem æternum sortientur, & tenebras exteriores, & vigilem vermem, & stridorem dentium.

47. Quæres secundò, vtrum Scriptura, Iob. 24. dicens de damnatis: *ad nimium calorem transeat ab aquis niuium*, intelligenda sit propriè de aquis, & niuib. corporeis, an potiùs metaphoricè?

Respondeo aliquos affirmare, quod sicut in inferno est corporeus ignis, sic & aqua, & nix damnatos alternatim cruciant. Hieronymus enim Matth. 10. explicans nomen *Gebenna* dicit: *Duplicem esse Gebennam, nimirum ignis, & frigoris in Iob plenissimè legimus.* Idem indicat, sed dubitanter Iob 24. explicans verba citata, & Matth. 22. explicans illa verba, *ibi erit fletus, & stridor dentium*, dicit: *ut hic stridor dentium de rigore frigoris oriatur.* Petrus Damianus Serm. de Sancto Nicolao, dicit: *Ille est ignis, qui non extinguitur, vermis, qui non moritur, frigus horrendum.* Innocent. etiam 3. lib. 3. de contemptu mundi, cap. 4. calorem, & frigus numerat inter poenas inferni. Confirmatur hæc opinio quibusdam reuelationibus, & præsertim ex ea, quæ habetur apud Bedam lib. 5. Hist. Anglic. cap. 13.

48. Abulensis Matth. 15. quæst. 555. Sotus in 4. dist. 50. art. 4. Iansen. in Concord. cap. 4. Maldonatus Matth. 8. negant in inferno dari veram aquam, & niuem. Probant: nam Christus poenam ignis vt perpetuam, & irremissibilem, & omnibus damnatis communem comminatur; sed ignis crucians nimio calore excludit cruciatum frigoris; ergo. Rursus Luc. 16. diues desiderauit guttam aquæ; ergo in inferno non est aqua: ac Zacch. 9. dicitur: *Eduxisti eos de lacu, in quo non erat aqua*, adeoque significatur in carceribus inferni aquam non esse. Iob 24. dicens: *Ad nimium calorem transeat ab aquis niuium, & usque ad inferos peccatum illius*, non videtur loqui de damnatis manentibus in inferno, sed de peccatoribus obstinatis adhuc in hoc sæculo morantibus, quibus propheticè imprecatur, & prædicat transitum ab vno peccato contrario ad aliud contrarium, ab vna tribulatione ad aliã, donec moriantur, & ad infernum transmittantur. Stridorem dentium Patres diuerso modo explicant. Nam Prosper lib. 1. de vita Contemplat. cap. 12. dicit: *Fletus, & stridor dentium acerrimos dolores ostendunt.* Chrysost. epist. 5. ad Theodorum lapsus dicit: *quod significat cruciatus incredibiles.* Concludit Suarius lib. 8. cap. 12. num. 29. sententiam, quæ docet damnatos non solum cruciari ab igne per nimium calorem; sed etiam ab aquis, & niuib. ni-

mio frigore, esse valde incertam.

49. Quæres tertio, vtrum tenebræ exteriores, ad quas Matth. 8. 22. & 25. dicuntur mitti, & eiçi damnati, intelligendæ sint propriæ, ac materiales consistentes in carentia lucis corporis, an solum metaphoricæ?

Respondeo ex Scriptura, & Patribus colligi infernum esse carcerem propriè obscurum, ac tenebrosum per carentiam penè totalem corporei luminis. Iudas enim in sua Epistola loquens de dæmonibus dicit, quod eos Deus *vinculis æternis sub caligine reseruat*; Iob. 7. infernus dicitur *terra tenebrosa, & operata mortis caligine*. Ideo plures Patres, ac præsertim Basilus in Psalm. 28. docent, quod ignis inferni non illuminat, sed tantum torquet damnatos, & Damasc. lib. 2. Parallelorum, cap. 52. dicit: *Infernus terra tenebrosa, & caliginosa, terra tenebrarum æternarum, ubi non est lumen.* Gregor. lib. 9. Moral. cap. 38. & 39. dicit: *Si ignis ille, qui reprobos cruciat, lumen habere potuisset, is, qui repellitur, nequaquam in tenebras mitti diceretur, ac deinde subiungit: quamuis ignis ille ad consolationem non lucet, tamen ut magis torquet, ad aliquid lucet.* Vocantur autem tenebræ exteriores, quia sunt extra patriam beatorum. Addo verbis illis significari non solum tenebras materiales, sed etiam spirituales mentis, quas tenebras damnati patientur.

50. Ad 2. ex Patribus respondeo, afferendo, & examinando testimonia Patrum. Primò assertur Tertullianus, qui in Apolog. cap. 45. quod est vltimum, loquens de resurrectione corporum in die iudicii dicit: *Ideoque representabuntur & corpora, quia neque pati quiequam potest anima sola sine materia stabili, idest carne.*

Respondeo, quod vt notauit Scholiastes Tertulliani, Tertullianus eo loco, & lib. de testimonio animæ, cap. 4. docet animam sine corpore pati non posse, ac proinde nihil passuram vsque ad diem iudicii, cum rursus corpori vnietur, qui est manifestus error contra fidem, ideoque quoad hoc punctum reiicendus est. Coeterum Tertullianus eo libro admittit vt dogma inter Catholicos commune, sed à Gentilibus derisum, quod detur ignis inferni destinatus ad peccatores puniendos. Paulo enim ante dicit: *Si gebennâ cõminamur, quæ est ignis arcani subterraneus ad penam thesaurus, proinde decachinamur.* Addit Suarius lib. 8. de angelis, cap. 12. num. 39. Tertullianum lib. de Anima, cap. vlt. & lib. de Resurrect. cap. 17. illum errorem retractasse, ac ex professo probasse animas separatas de facto torqueri in inferno ante diem iudicii. At non dicit animam separatam pati ab igne, & fortasse si id admittit, insinuat alium suum errorem, quod censuit animam esse corpoream, ac proinde ab igne corporeo pati posse.

51. Secundo assertur Origenes, qui lib. 2. Periarcho, capit. 20. & hom. 9. in diuersos Matth. locos dicit: *Qui discedunt à Iesu, mittuntur in ignem æternum, qui alterius generis est ab hoc igne, quem habemus in vsu: deinde refert,*

ac non reprobatur sententiam, quæ per ignem conscientiam, & remorsum eius intelligit. Dicendum, quod Origenes quidquid in hac parte dixerit, non est curandus, cum æternitatem etiam pœnarum negauerit.

52. Tertio assertur Augustinus, qui libro 20. de Ciuitate, cap. 16. dicit. *Cuiusmodi ille ignis sit, scire arbitror neminem, nisi cui Deus reuelauerit*: & lib. 22. cap. 10. adducens pro veritate ignis verba illa diuitis, quia crucior in hac flamma subdit: *dicerem utique flammam illam esse corpoream, nisi conuenienter responderi posset, talem esse illam flammam, quales oculi, qualis lingua, qualis digitus, ubi erant sine corporibus animæ*: & addit: *Sic ergo incorporealis illa flamma, & illa guttula, qualia sunt somnia dormientium*; ergo Augustinus dubitauit, utrum ignis inferni sit corporeus, & insinuauit esse phantasticum. Eadem ferè habet lib. 12. de Gen. ad literam, cap. 32. ubi etiam locum gehennæ vocat spiritualement.

Respondeo, quod Augustinus licet hæc dixerit, disputando in utramque partem, tamen lib. 21. de Ciuit. cap. 10. verbis citatis num. 8. concludit: *Gehenna illa, quod etiam stagnum ignis, & sulphuris dicitur, corporeus ignis est*: addit, quod cruciabit homines, ac dæmones, etiam si corporibus carcant, ac caput illud absoluit, dicens: *unus quippè utrisque, hominibus nimirum, & dæmonibus ignis erit, sicut veritas dicit*. Adde verissimè dictum ab Augustino, *cuiusmodi ille ignis sit, scire neminem, nisi cui Deus reuelauerit*, quia licet satis constet illum esse verum, & corporeum ignem, tamen nemo scit, quas habeat qualitates; utrum aliqua materia nutriatur: quo pacto sit inextinguibilis, & agat etiam in spiritus.

53. Quarto opponitur Hieronymus, qui in cap. 66. Isai. explicans illa verba: *Vermis eorum non moritur*, dicit: *Vermis, qui non moritur, & ignis, qui non extinguitur, à plerisque conscientia accipitur peccatorum, quæ torqueat in supplicijs confutatos, & postea verba quædam Origenis transcribit, & videtur asserere tanquam sua, ut illi obiecit Rufinus*.

Respondeo, quod Hieronymus licet ibi hanc sententiam non reiiciat, tamen Epist. 59. ad Auirum inter alios errores cauendos Origenis recenset hunc, quod ignis inferni non puni in supplicijs, sed in conscientia peccatorum, ut dixi etiam num. 8.

54. Quinto assertur Damascenus lib. 4. de fide, cap. ultimo, dicens. *Et tradentur diabolus, & dæmones eius, & homo eius, idest Antichristus, & impij, & peccatores in ignem æternum, non materialem, qualis est apud nos, sed qualem nouit Deus*. Gregorius etiam lib. 15. Moral. cap. 17. circa illa verba, *deuorabit eum ignis*, dicit: *Ignis namque corporeus, ut ignis esse valeat, corporis indiget fomentis, qui cum necesse est, ut feruetur, per congesta ligna procul dubio nutritur, nec valet, nisi succensus esse, & nisi refores subsistere. At contra ignis Gehennæ cum sit incorporeus, & in se missos reprobos corporaliter exurat, nec studio humano succenditur, nec lignis nutritur, sed creatus semel durat*

inextinguibilis, & succensione non indiget, & ardore non caret.

Respondeo ex Sancto Thoma in 4. dist. 44. quæst. 3. quod Damascenus non negat absolute ignem inferni esse materialem, sed esse materialem, qualis est apud nos, ita ut nimirum debeat adherere alicui materiæ, qua nutriatur, puta lignis, oleo, ceræ, vel alteri corpori combustibili. In eodem sensu Gregorius ignem inferni vocat incorporeum, quia non debet adherere corpori, quo nutriatur. Sixtus senensis lib. 3. Biblioth. Annotat. 141. dicit textum Gregorij esse corruptum, ac pro incorporeus legi debere corporeus, atque ita legere, ac hunc locum citare Sanctum Thomam in 4. dist. 44. quæst. 3. qui Sanctus Thomas addit ex hoc loco non inferni ignem esse alterius naturæ, ac speciei, quam noster, sed solum, quod accidentaliter differt, cum conueniat in substantia, eo pacto, quo nix, & gran-do licet sint substantialiter aqua, tamen accidentaliter differunt ab aqua. Cæterum Gregorius lib. 4. Dialog. cap. 29. verbis citatis supra num. 8. expresse docet ignem inferni corporeum esse.

55. Sexto assertur Ambrosius, qui lib. 7. in Lucam ad cap. 14. dicit. *Neque corporalium stridor aliquis dentium, neque ignis aliquis perpetuus flammarum corporalium, neque vermis est corporalis*.

Respondeo Ambrosium eo loco locutum iuxta sententiam, quam Hieronymus in cap. 66. Isai. verbis relatis num. 53. dicit eo tempore fuisse à plerisque receptam. Potest etiam pie exponi, dicendo, quod non negat ignem esse corporeum, sed solum asserit ignem non torquere dæmones, & animas, corporeis flammis amplectendo, sicut torquet corpora, sed quodam alio mirabili modo.

56. Ad 3. distinguo minorem: impossibile est, ut ignis corporeus naturaliter cruciet spiritus, concedo: supernaturaliter, & instrumentaliter ut instrumentum à Deo eleuatum cruciet spiritus, nego. Sicut sacramenta naturaliter non possunt animam sanctificare, possunt supernaturaliter, sic ignis non potest naturaliter cruciare spiritus, potest supernaturaliter, & miracula ad utrumque necessaria non admittuntur absque fundamento.

57. Ad 4. In argumento proponuntur aliqua quæstionculæ, quibus partim iam est responsum, partim est respondendum. Primo queritur, utrum ignis inferni sit eiusdem rationis, & speciei cum nostro? Respondeo ex Sancto Thoma in 4. dist. 44. quæst. 3. quod substantialiter est eiusdem rationis, sed differt accidentaliter. Sicut ergo corpora beatorum immortalia sunt substantialiter eiusdem rationis cum nostris corporibus mortalibus, sed differunt accidentaliter per qualitates, & dotes immortalitatis, subtilitatis, leuitatis, claritatis &c. sic ignis inferni differt solum accidentaliter à nostro per qualitates inextinguibilitatis &c.

58. Secundo queritur, quo pacto ignis inferni torquet demones. Dictum est, quod non torquet per solam apprehensionem, sed per actionem realem; non per solam alligationem, neque producendo in illis calorem materiale, sed producendo qualitatem spirituales disconuenientem naturæ angelicæ, ac proinde demonum cruciatuam, ad quam qualitatem producendam eleuatur, non purè extrinsecè, sed intrinsecè, vt explicatum est num. 33., & sequentibus.

59. Tercio queritur, vtrum Dæmones, qui extra infernum vagantur in hoc aere, deferant secum suum ignem, & suum cruciatum?

Respondeo, quod vt loquitur Sanctus Thomas hoc art. 4. quæst. 164. aliqui dixerunt vsque ad diem iudicii differri penam sensibilem tam demonum, quam animarum, & similiter beatitudinem sanctorum differri vsque ad diem iudicii, quod est erroneum, & repugnans Apostoli sententiæ, qui 2. ad Corinth. 5. dicit. Si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, domum habemus in celo. Adde post Sanctum Thomam hoc non solum esse erroneum, sed hæreticum. Nam in Concilio Florentino in litteris vnionis definitum est. Illorum animas, qui post baptismum susceptum, nullam omnino peccati maculam incurrerunt, illas etiam, quæ post contractam peccati maculam in suis corporibus, vel ipsam exiit corporibus, sunt purgate, in celum mox recipi, & intueri clarè ipsum Deum trinum, & vnum, sicut est &c. illorum autem animas, qui in actuali mortali peccato, vel solo originali decedunt, mox in infernum descendere, penis tamen disparibus puniendas. Addit Sanctus Thomas idem dicendum de demonibus, & quod sicut cum angeli beati veniunt ad nos, non minuitur ipsorum gloria, sic cum dæmones vagantur in hoc aere, non minuitur eorum pena. Vnde dicitur in quadam glossa Iacobi 3. quod portant secum ignem gehennæ, quocumque vadant.

60. Sed queri potest, vtrum dum dæmones versantur in hoc aere portent ignem Gehennæ quoad substantiam, vel solum quoad effectum? Aliqui dicunt dæmones semper ferre secum portionem ignis quoad substantiam. Suarius lib. 8. de angelis cap. 16. num. 35. ex Agidio in 2. dist. 6. quæst. 2. art. 2. & Argentina in 4. dist. 44. quæst. vnica art. 4. contra hanc sententiam opponit, quod sequerentur plura miracula. Primò sequitur, quod nos miraculosè impediremur ab illo igne videndo. Secundo, quod ignis miraculosè impediretur ab exercenda sua actione in corpora propinqua. Tercio, quod quandoquidem ignis ille penetratur cum demonibus, penetraretur etiam cum corporibus, cum quibus dæmones penetrantur, & etiam cum corporibus Energumentorum. Suarius ergo existimat dæmones deferre suum ignem, non quoad substantiam, sed quoad effectum, hoc est quoad cruciatum, ac ignem inferni diuinitus eleuari ad agendum in distans, & ad cruciandos dæmones in hoc aere vagantes eodem cruciatu, quo

cruciet, si manerent in inferno. Addit Glossam relatum hoc solum significare. Verba enim eius sunt; *Diabolus vbiunque sit, semper fert tormenta suarum flammarum.* Existimo non esse admittendam talem actionem ignis in distans. Vt enim dæmon deferat secum suum cruciatum, sufficit, vt deferat qualitatem cruciatuam illi impressam ab igne, dum erat in inferno, à qua non potest se liberare.

TRACTATUS XIII.

De Illuminatione, Locutione, Hierarchijs, Ordinibus, Operationibus Angelorum in corpora, missionibus, custodia hominum, ac de impugnationibus, ac tentationibus demonum.

ANCTVS Thomas à quæstio. ac 50. vsque ad 64. inclusiue quindecim quæstionibus egit de angelorum existentia, essentia, loco, motu locali, intellectu, voluntate, creatione in statu naturæ, eleuatione ad

statum gratiæ, & gloriæ, peccato, & pena demonum, quarum quæstionum doctrinam iam examinauimus. Descendit deinde ad agendum de opere sex dierum, quibus Deus mundum creauit, & ordinauit, ac de ijs agit à quæstione 65. vsque ad 74. inclusiue; & quia Deus sexta die fecit hominem, à quæstione 75. vsque ad 102. agit de homine secundum animam, & corpus, ac de duobus primis hominibus in statu innocentie. Expeditis ijs, quæ spectant ad creationem rerum, agit de earum gubernatione; & quia gubernatio versatur etiam circa angelos, ac Deus vtitur angelis ad alias res gubernandas, à quæstione 106. vsque ad 114. inclusiue nouem quæstionibus disputat de gubernatione, qua Deus gubernat angelos, ijsque vt ministris vtitur ad cetera gubernanda. Doctrinam harum nouem quæstionum cum S. Thoma discutimus hoc tractatu, atque agemus de illuminatione, locutione, hierarchijs, ordinibus, & operationibus angelorum in corpora, de missionibus, & custodia angelorum, ac demum de impugnationibus, & tentationibus demonum, & sic absoluemus tractatum de angelis. Tituli quæstionum sequentium videri possunt in indice initio proposito.